

Vergaderjaar 2023–2024

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2866

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 8 april 2024

Hierbij bied ik u het verslag aan van de Raad Buitenlandse Zaken van 18 maart 2024.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H.G.J. Bruins Slot

Verslag Raad Buitenlandse Zaken 18 maart 2024

Op maandag 18 maart jl. nam de Minister van Buitenlandse Zaken deel aan de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) in Brussel. De Raad sprak over de situatie in het Midden-Oosten, de Russische agressie tegen Oekraïne, en de situatie in Belarus. Onder *Current Affairs* sprak de Raad over de situatie in Armenië en Azerbeidzjan, Niger en Haïti.

Tevens wordt u naar aanleiding van toezeggingen tijdens het commissie-debat Raad Buitenlandse Zaken van 12 maart jl., het plenair debat over de staat van de oorlog in Europa van 14 maart jl. en het plenair debat over de Europese Raad van 19 maart jl. via dit verslag geïnformeerd over het *Ukraine Assistance Fund*, het Strategisch Partnerschap EU-Egypte, de uitvoering van de motie van het lid Ceder c.s. betreffende Armenië en Azerbeidzjan en de maritieme humanitaire corridor voor Gaza.

Gesprek met Antony Blinken

De Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken, Antony Blinken, sprak de Raad via videoverbinding toe over Oekraïne en de situatie in het Midden-Oosten. Blinken zei dat Oekraïne in een uitdagende fase zit en dat steun noodzakelijk blijft. Ook vroeg hij aandacht voor de NAVO-top. De top, die deze zomer in Washington zal plaatsvinden, zal sterke steun aan Oekraïne moeten uitstralen. Met betrekking tot de situatie in Gaza stelde Blinken dat de inzet van de VS voor de langere termijn is gericht op een tweestatenoplossing, stabiele regionale integratie en duurzame vrede. Op de korte termijn gaf hij aan hoopvol te zijn dat overeenstemming over een (tijdelijk) staakt-het-vuren aanstaande is met vrijlating van gijzelaars en grotere toegang van humanitaire hulp. In dit kader noemde hij de cruciale rol van de Organisatie van de Verenigde Naties voor hulpverlening aan Palestijnse vluchtelingen in het Nabije Oosten (UNRWA) en het belang van voortgaande UNRWA-financiering. In reactie op de verwelcoming door lidstaten van de maritieme corridor gaf Blinken aan dat deze belangrijk is maar complementair moet zijn aan toegang over land. Blinken benadrukte dat een grootschalig Israëlisch grondoffensief in Rafah voorkomen moet worden.

Russische agressie jegens Oekraïne

De Oekraïense Minister van Buitenlandse Zaken, Dmytro Kuleba, sprak de Raad toe. Hij benadrukte het belang van spoedige aanvullende militaire steun, met name ammunitie en luchtverdedigingsmiddelen, vanwege de zorgwekkende situatie aan het front. Ook onderstreepte Kuleba het belang van een sterk veertiende sanctiepakket met aandacht voor importverboden van Russisch en Belarussisch graan. De Hoge Vertegenwoordiger (HV) beloofde dat de EU aan het eind van 2024 1 mln. stuks munitie zal hebben geleverd. De HV verwees naar de gezamenlijke verklaring die de EU die ochtend had uitgebracht naar aanleiding van de presidentiële verkiezingen in Rusland.¹

De Raad stemde in met de oprichting van een *Ukraine Assistance Fund* (UAF), waarmee het financieringsplafond van de Europese Vredesfaciliteit (EPF) met EUR 5 mld. wordt verhoogd voor 2024. Conform de toezegging van de Minister van Buitenlandse Zaken tijdens het debat over de staat

¹ Verklaring HV via de Raad: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/03/18/russia-ukraine-statement-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union-on-russian-presidential-elections-and-their-non-applicability-on-ukrainian-territory/> en conform motie Kamerstuk 21 501-20, nr. 2035 uitgesproken over niet-erkenning Russische verkiezingen in de tijdelijk bezette gebieden van Oekraïne en deze in krachtige termen veroordeeld.

van de oorlog in Europa, wordt later in dit verslag uitgebreider ingegaan op het UAF.²

Vrijwel alle lidstaten verwelkomden expliciet de overeenstemming over nieuwe *listings* naar aanleiding van de dood van Navalny onder het EU-Mensenrechtensanctieregime. De besluiten hiertoe zullen op korte termijn worden gepubliceerd. Speciaal sanctiegezag O'Sullivan sprak met de Raad over zijn diplomatieke *outreach* naar derde landen, maar benadrukte ook het voortdurende belang van goede implementatie door EU-lidstaten zelf. Meerdere lidstaten benadrukten het belang van de start van voorbereidingen voor een ambitieus veertiende sanctiepakket.

De HV kondigde aan dat op korte termijn een voorstel volgt voor het gebruik van de buitengewone rente-inkomsten die voortkomen uit geïmmobiliseerde Russische Centrale Banktegoeden (zogenoemde *windfall profits*). De HV wil deze inkomsten gebruiken voor de financiering van militaire steun aan Oekraïne. Een brede groep lidstaten, waaronder Nederland, liet weten het voornemen om met een voorstel te komen te verwelkomen. Nederland gaf daarnaast, in lijn met de moties Krul c.s.³, Dobbe c.s.⁴ en Brekelmans c.s.⁵, aan ook het ambitieniveau in de EU te willen verhogen door opties te verkennen voor het gebruik van de geïmmobiliseerde tegoeden zelf, samen met partners zoals de VS en het VK.

In het kader van *accountability* voor Oekraïne, nodigde Nederland lidstaten uit voor de *Restoring Justice*-conferentie die op 2 april aanstaande in Den Haag wordt gehouden.

Belarus

In navolging op de aanneming van de Raadsconclusies over Belarus tijdens de RBZ van 20 februari jl. sprak de Raad over de zorgelijke situatie in Belarus. De Raad stond onder meer stil bij het belang van steun voor het Belarussische maatschappelijk middenveld en de democratische krachten. Nederland blijft zich, onder andere door uitvoering van de motie van lid Piri c.s.⁶, inzetten voor Belarussen die opkomen voor een democratisch en vrij Belarus.

Nederland heeft zich, in lijn met de motie van lid Brekelmans c.s.⁷, tijdens de Raad uitgesproken over het belang van bewijsgeving voor de betrokkenheid van Belarus bij oorlogsmisdaden tegen Oekraïne. Ook sprak de Raad over het belang van aanvullende sanctiemaatregelen tegen Belarus in het kader van sanctieomzeiling, waarbij Nederland heeft aangegeven verdere druk op het regime in Belarus te steunen.

Midden-Oosten

De HV sprak over de humanitaire situatie in Gaza die in een nieuwe, kritieke fase is beland en benadrukte het belang van de hervatting van steun aan UNRWA. De Raad sprak verder over het EU-Israël Associatieakkoord, waarbij enkele lidstaten opriepen tot herziening hiervan, zonder dat dit tot brede steun in de Raad leidde. De Raad besloot de Israëlische

² TZ202403-080.

³ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1959.

⁴ Kamerstuk 36 410 V, nr. 65.

⁵ Kamerstuk 21 501-20, nr. 2034.

⁶ Kamerstuk 36 410 V, nr. 54. Motie is in uitvoering.

⁷ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2850. Motie uitgevoerd. Kabinet zal zich langs de lijn van de motie blijven inzetten.

Minister van Buitenlandse Zaken, Yisrael Katz, nogmaals uit te nodigen voor een RBZ om de aanwezige zorgen rechtstreeks met Israël te bespreken.

Nederland gaf een terugkoppeling van de door het kabinet afgegeven stevige boodschappen in Israël tijdens recente bezoeken: de noodzaak van een onmiddellijk staakt-het-vuren dat moet leiden tot het duurzaam staken van de gewelddadigheden, de onwenselijkheid van het starten van een grondoffensief in Rafah onder deze omstandigheden, het verzoek het Israëlische besluit tot uitbreiding van nederzettingen terug te trekken, het verzoek de humanitaire hulp aan Gaza aanzienlijk te verhogen, onder andere door de opening van de grensovergangen Karni en Erez. Nederland benadrukte de oproep aan Israël, conform de motie van lid Van Baarle c.s., om de mogelijkheden van onafhankelijke waarnemers bij de controle op toegang van humanitaire hulpmiddelen verder te onderzoeken.⁸ Nederland zei geschokt te zijn door het VN-rapport over seksueel geweld door Hamas op 7 oktober 2023. Nederland verwelkomde het politieke compromis ten aanzien van zowel sancties tegen Hamas als tegen gewelddadige kolonisten. Beide voorstellen kwamen mede op initiatief van Nederland tot stand, o.a. conform moties Dassen⁹ c.s. en Paternotte c.s.¹⁰ Het kabinet verwacht dat formele besluitvorming spoedig zal volgen.

Een aantal lidstaten, waaronder Nederland, pleitte wederom voor uitbreiding van het sanctieregime gericht tegen de levering van *unmanned aerial vehicles* (UAV's) door Iran aan Rusland. Zij gaven aan bezorgd te zijn over de bredere inzet en proliferatie van Iraanse UAV's en raketten, ook in het Midden-Oosten. De HV concludeerde dat voorstellen uitgewerkt zullen worden om de mogelijkheden van het sanctieregime uit te breiden. Voor Nederland is van belang dat hier ook maatregelen tegen bijvoorbeeld de Houthi's onder kunnen vallen. Het is nog niet zeker of hiervoor voldoende draagvlak bestaat in de Raad. Voor besluitvorming is unanimiteit nodig.

Current affairs: Armenië & Azerbeidzjan

De Raad sprak kort over de relatie tussen de EU en Armenië, en de verhoudingen tussen Armenië en Azerbeidzjan. De HV zei te hebben gesproken met de Armeense Minister van Buitenlandse Zaken over de lancering van een partnerschapsagenda met een focus op het ondersteunen van de weerbaarheid en de economische ontwikkeling van Armenië. De HV sprak zijn waardering uit richting Duitsland voor het recentelijk faciliteren van vredesbesprekingen tussen Armenië en Azerbeidzjan. De Raad benadrukte het belang van steun aan het vredesproces.

Current affairs – Niger

De Raad stond stil bij de recente gebeurtenissen rondom de civiele crisisbeheersingsmissie van de EU, EUCAP Sahel Niger. Op 19 februari jl. zijn de *de facto* autoriteiten van Niger het hoofdkwartier van EUCAP Sahel Niger binnengevallen en zijn bij doorzoeken bezittingen van EUCAP in beslag genomen. De *defacto* autoriteiten claimen dat EUCAP de *Status of Mission Agreement* (SOMA) heeft geschonden. Tot op heden heeft Niger

⁸ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2856, zie ook de motie van Boswijk/Brekelmans over pleiten voor het toelaten van meer onafhankelijke waarnemers tot Gaza en de Westbank Kamerstuk 21 501-02, nr. 2811.

⁹ Kamerstuk 36 410 V, nr. 75.

¹⁰ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1984.

de beschuldigingen niet met concrete informatie onderbouwd. Naar aanleiding hiervan heeft de EU besloten EUCAP Sahel Niger versneld terug te trekken.

Current affairs – Haïti

De Raad sprak over de voortdurende politieke, humanitaire en veiligheids-crisis in Haïti waarbij gewapende bendes de macht uitoefenen in grote delen van de hoofdstad Port-au-Prince. De HV wees op het belang van implementatie van de Kingston-afspraken die onder meer oproepen tot benoemen van een transitieregering en snelle inzet van de door de VN geautoriseerde *Multinational Security Support Mission* (MSS) onder leiding van Kenia.

Toezeggingen en moties

Toelichting Ukraine Assistance Fund (UAF)

Conform de toezegging van de Minister van Buitenlandse Zaken tijdens het debat over de staat van de oorlog in Europa, wordt in dit verslag uitgebreider ingegaan op het UAF.¹¹ Het UAF is een separate envelop binnen de EPF voor militaire steun aan Oekraïne. Met de oprichting van het UAF wordt het financieringsplafond van EPF met EUR 5 mld. voor 2024 verhoogd. Het UAF dient als belangrijk raamwerk binnen de EU om lidstaten te stimuleren meer militaire steun aan Oekraïne te leveren. De HV heeft voorgesteld om het nieuwe budget te gebruiken voor gezamenlijke inkoop van militair materieel op de markt, voor EUMAM (*European Union Military Assistance Mission in support of Ukraine*) Oekraïne, waarmee inmiddels meer dan 40.000 Oekraïense militairen zijn getraind, en voor leveringen van militair materiaal uit voorraad. Een deel van het budget zal worden gebruikt voor vergoedingen van reeds geleverde steun, omdat daar onder het huidige EPF-budget geen ruimte meer voor is. De aankomende periode zullen de lidstaten concrete militaire steunmaatregelen uitwerken om binnen het UAF te implementeren. Zoals gebruikelijk bij de EPF worden deze steunmaatregelen vastgelegd in Raadsbesluiten. Daarbij zal ook besloten worden over de precieze verdeling van het budget over de verschillende sporen. Uw Kamer zal hierover nader worden geïnformeerd.

Als gevolg van de ophoging van het financieringsplafond van de EPF wordt zowel het verplichtingenbudget als het uitgavenbudget voor de Nederlandse EPF-bijdrage voor 2024 verhoogd met EUR 300,9 mln. Dit is gebaseerd op een BNI-sleutel van 5.9% en lopende prijzen. Uw Kamer is hierover geïnformeerd in de nota van wijziging.¹²

Om lidstaten te stimuleren meer militaire steun aan Oekraïne te leveren, kunnen lidstaten een gedeeltelijke vergoeding ontvangen uit het UAF. De verwachting van het kabinet is dat Nederland substantiële vergoedingen zal ontvangen uit het UAF. Hoeveel Nederland zal ontvangen hangt onder meer af van de hoeveelheid steun die Nederland zal leveren aan Oekraïne en de precieze voorwaarden van de steunmaatregelen die de komende tijd zullen worden uitgewerkt, waaronder het vergoedingspercentage.

¹¹ TZ202403-080.

¹² Kamerstuk 36 410 V, nr. 24.

Motie Ceder over Armenië-Azerbeidzjan

In de motie van het lid Ceder¹³ wordt verzocht om duiding betreffende de gebeurtenissen in september 2023 in de voormalig autonome oblast Nagorno-Karabach. Tot op heden is er geen onafhankelijk onderzoek en/of internationaalrechtelijke uitspraak op basis waarvan deze duiding kan worden gegeven. Zodra dit wel het geval is zal de Kamer hierover worden geïnformeerd.

Strategisch Partnerschap EU-Egypte

Zoals toegezegd door de Minister-President tijdens het ER-debat blijkt het kabinet terug op de recent gemaakte afspraken tussen de EU en Egypte. Op zondag 17 maart jl. kwamen de EU en Egypte een strategisch partnerschap overeen. Het partnerschap bevat politieke afspraken over politieke relaties, economische stabiliteit, investeringen en handel, migratie en mobiliteit, veiligheid en «*people and skills*» en een steunpakket van EUR 7,4 mld. en loopt tot eind 2027. Het bedrag behelst EUR 5 mld. aan macro-financiële steun (*concessional loans*), EUR 1,8 mld. private sector investeringen (uit het Zuidelijk Nabuurschap Economisch en Investeringsplan) en EUR 600 mln. aan subsidies (*grants*) waarvan EUR 200 mln. is bedoeld voor migratie management. In het JBZ-verslag van 4 en 5 maart 2024¹⁴ werd uw Kamer reeds geïnformeerd over het belang van samenwerking met Egypte op het gebied van migratie. Daarnaast heeft de Commissie aangegeven dat het partnerschap zal bijdragen aan democratie, grondrechten, mensenrechten, en gendergelijkheid. De toegezegde financiële steun wordt binnen de huidige kaders van het Meerjarig Financieel Kader 2021–2027 gedekt. Er zijn voorwaarden verbonden aan het deel van «*concessional loans*», in lijn met het hervormingsprogramma en de evaluaties die het IMF recent met Egypte is overeengekomen. Nederland steunt de Commissie in het ontwikkelen van deze brede partnerschappen met derde landen, waaronder met Egypte. Nederland blijft oproepen tot een ambitieuze inzet. Tijdens zijn bezoek aan Egypte op 13 maart jl. heeft MP dit brede partnerschap tussen de EU en Egypte verwelkomd en zijn steun uitgesproken. Het Ministerie van Financiën stelt een separate appreciatie op over de macro- financiële steun.

Maritieme humanitaire corridor voor Gaza

Het verruimen en versnellen van landtoegang blijft de meest effectieve weg om hulp bij de bevolking van Gaza te krijgen op de schaal die onmiddellijk nodig is. Gezien de belemmeringen bij de aanvoer naar en distributie binnen Gaza is Nederland actief betrokken bij internationale initiatieven om langs andere wegen hulp te bieden, bijvoorbeeld via de lucht of over zee. Daarmee geeft het kabinet ook uitvoering aan de moties Dobbe c.s.¹⁵, Ergin c.s.¹⁶ en Boswijk c.s.¹⁷

Momenteel werkt Nederland met partners, waaronder de VN, de EU en de VS aan het opzetten van een maritieme corridor vanaf Cyprus. Op 19 maart jl. kondigde de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking een bijdrage van EUR 10 mln. aan om te helpen voorzien in operationele benodigdheden. Via een coördinatieoverleg, waaronder deze week op Cyprus, zal worden bepaald wat de concrete

¹³ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2733.

¹⁴ Kamerstuk 32 317, nr. 874.

¹⁵ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2801.

¹⁶ Kamerstuk 36 410 X, nr. 75.

¹⁷ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2852.

behoeftes zijn en wat de betrokken partijen daaraan verder kunnen bijdragen. VN-betrokkenheid en nauwe samenwerking met partners is essentieel om bijdragen op elkaar af te stemmen en te zorgen dat deze aansluiten bij wat er nodig is. De corridor is nog in ontwikkeling – indien naast de huidige bijdrage een beroep wordt gedaan op aanvullende Nederlandse inzet zal uw Kamer daarover worden geïnformeerd.